FASİKÜL 41 – SAYFA 13
Çeviri: Selin Gül Seçer

AYASOFYA
Sami Boyar

Bazı tarihçiler, Büyük Konstantin'in ilk Aya Sofya'nın kurucusu olduğunu belirtir. Diğerleri ise, ilk açılış 15 Şubat 361'de yani Konstantin'in ölümünden sonra gerçekleştiği için onun kurucu olamayacağını ve bu şerefin oğlu Konstantius'a verilmesi gerektiğini iddia eder. İlk kilisenin bu büyük şehrin kurucusu tarafından inşa edildiğini belirten yazarlar arasında bazıları tanınmış isimlerdir. [1]
Kilise İlahi Bilgeliğin simgesi olan Sofya'ya adandı ve bundan böyle aynı noktada birbiri ardına inşa edilen tüm kiliseler bu isimle anıldı.
Kutsal Pamphilos'un ve diğer ünlü kişilerin emanetleri buraya toplandıktan sonra burası, Saray'ın ve Şehir'in Ana Kilisesi oldu ve "Megale Ekklesia" (Büyük Kilise) adını aldı. Otuz dört yıl sonra Konstantin'in oğlu Konstantius, orijinal kiliseyi yıktı bunun yerine yeni bir kilise inşa etti. Ahşap çatısı olan bu bina, ünlü Piskopos Yohannes Chrysostom'un 9 Haziran 404 yılında görevden alınıp sürgün edilmesinin neden olduğu bir isyanda yanarak tahrip oldu.[2]
Kilisenin üçüncü kez inşa edilmesi, 415 yılında gerçekleşti ve Theodosius tarafından yapıldı. Bu, önceki kiliseden daha uzun süre dayandı ve dokuz hükümdarın padişahlığı süresince ayrıca on beş piskoposluğun kontrolü altında merkezin ana kilisesiydi. Narteksi 1935 yılındaki Aya Sofya kazısında bulundu ve günümüzde burası ziyaretçilere gösteriliyor.
Kilisenin üç girişi bulunmaktadır. Ana giriş, görkemli bir biçimde dekore edilmiş ve büyük bir kemer biçimindedir fakat kilisenin ana gövdesinin, boyutları hiç düzeltilmeyen beş parçası vardır. Ziyaretçiler günümüzde oldukça değerli mimari parçaları bu kalıntılar arasında görebilir.
Bu üçüncü yapı, Nika İhtilali sırasında 532 yılının 13 Ocak gecesinde yandı. Bu kiliseye, yenilgiye uğramış grup tarafından bir nevi intikam olarak zarar verildi.

GÜNÜMÜZ AYA SOFYA'SI

Yangından kırk gün sonra 532 yılında, Jüstinyen günümüzdeki Ayasofya'nın inşasına başladı. Mimarları Isidore ve Anthemius'du. Her ikisi de Anadoluluydu, Isidore Milelsi (Söke) Anthemius da Trallesli (Aydın) idi. Jüstinyen'in esas amacı, Süleyman'ın tapınağından daha büyük ve daha güzel bir kilise yapmaktı. Bunu başardı da çünkü Ayasofya, kemerler ve sütunlardan oluşan sadece büyük bir kilise değildir. Mozaik tavanlar, mozaik paneller, dantel gibi mükemmel biçimde işlenmiş sütun başlıkları, mermer bordür ve sütunlardan oluşan tamamen görkemli bir yapıdır. Her dönemin sanat sevgisini ve estetik hissini canlandırmıştır. Bugün bile sahip olduğumuz yapı bakımından tüm teknik ilerlemelere

rağmen, beş yıl on ay kadar kısa bir sürede bu büyüklükte ve ayrıntıda gösterişli bir yapı tamamlandığı için bu kiliseyi oldukça muhteşem bir başarı olarak görürüz. Çünkü Roma'nın St. Peter's, 120 yılda, Londra'nın St. Paul 25 yılda inşa edildi ve Paris'in Notre Dame için 75 yıl gerekti. Milan'ın Katedral inşası, beş yüz yıl sürdü. Köln'deki Katedral, 615 yılda tamamlandı.

On bin işçinin istihdam edildiği belirtilir. Her biri ustabaşıyla yüz gruba ayrıldı. İşçilerin yarısı "sağ guruptan" diğer yarısı da "sol gruptan" oldu. İşçiler arasındaki hızı kızıştırmak için, gruplar arasında rekabet ve yarışlar düzenlendi.

---

1 Eski yazarlar arasında Zonaras, Sokrates, Cedrenus, Theophanes, Leo Grammiticus, Diyakoz Paul, Glycas, Callestus ve Nicephorus; modern yazarlar arasında Charles Diehl, Lethaby ve Swanson hepsi Büyük Konstantin'i ilk Ayasofya'nın kurucusu olarak kabul eder.

2 Dr. Schneinder'ın "Ayasofya öldür" adlı 1939 yılında yayınlanan kitabında, 20 Haziran 393 yılı verilir fakat Dr. Schneinder'ın kendi hem bir önceki yapıtlarında hem de başka kaynaklarda 9 Haziran 404 olarak verir.

Oldukça çok anlatılan bir hikâyeye göre, Jüstinyen duvarların içini altınla kaplamayı istedi fakat o zamanın müneccimleri onu bu fikirden vazgeçirdi. Şuanda iç duvarları dekore eden boyalı mermerler, tarihsel ve arkeolojik görüşe göre altın kadar belki de altından bile daha değerlidir. Bunlar, renk ve türleriyle uyumlu saf mermerlerle çevrelenir ve panellere dönüştürülür. Jüstinyen, bu iş için dünyanın her tarafından değerli mermer siparişi verdi. Bunlar arasında en ünlüleri, "Prokonnesos", Frigya'nın Synnada'sı, Mısır, Tesali ve Mora yarımadasının mermerleriydi.

Aya Sofya'nın açılışı, 537 yılının Aralık ayı sırasında gerçekleşti. Jüstinyen, dört atın çektiği iki tekerlekli zafer arabasıyla geldi. İmparator kapısından kiliseye girdiğinde, isteğinin yerine getirilmesinden önce kontrolünü kaybetti ve yüksek kubbenin altında ellerini gökyüzüne kaldırarak: "Beni böyle bir işi başarmaya layık gören Tanrıya şükürler olsun. Seni yendim Süleyman!" diyerek ağladı.

Eskiden kiliseye giriş, binanın Batısında kalan şuan ki Alemdar caddesindeydi. Bu girişe, kavisli sütunlarla çevrili bir avluyla ulaşıyordu ve burası da orta avlu olarak adlandırılırdı. Kavisli sütunların solunda kalan orta avluya, dar bir geçitten geçerek varılıyordu. Avlunun merkezinde, mermerden yapılma aslanların ağızlarından su akan mermer duvarlı bir havuz (Phiale) bulunmaktaydı. Dindar Bizanslılar kiliseye girmeden önce kendilerini burada yıkıyorlardı ve havuzun kenarında şu ibare yazılıydı: "Sadece yüzünü ve ellerini yıkama aynı zamanda kalbindeki şeytanı da temizle". Bu ibare öyle bir ayarlanmıştı ki hangi taraftan okunursa okunsun aynı anlamı veriyordu.

Daha sonra orta avlu, binanın esas cephesi oldu. Dokuz kapı orta avludan açıldı ki şuanda bunların sadece üç tanesi mevcut geri kalan kapılar tuğlayla kapatıldı. Şuan açık olan üç kapı, exonarteks olarak adlandırılan uzun, dar bir geçide giriş sağlar. Bu bölüm oldukça sadedir ve duvarlarda mermer ya da mozaik süs bulunmamaktadır. Exonarteksin, nartekse yönlendiren beş kapısı vardır. Sorgudan henüz geçmemiş olan tövbekâr günahkârların iç nartekse girmelerine izin verilmiyordu ve öğrenci papazlar da sadece nartekse kadar geçebilirlerdi.

İç narteksin her birinin sonunda bir tane balkona yönlendiren bir tane de müzeye şuan ki girişi sağlayan bir kapı vardır. Müzeye şuan girişi sağlayan kapının, Yunan süslemeleriyle örülü bronz panellerle kaplı bir meşe ağacı bulunmakta. 838 yılına dayanan bu kapı, türünün var olan en eski kapılarından biridir.
Narteksten kilisenin içine dokuz kapı açılır. Bunların en büyüğü ve en önemlisi, Kral Kapısıydı. Bu kapı, sadece imparatorların kullanımına tahsis edilmiş ve çok iyi biçimde dekore edilmişti. Çatı, Bizanslılar tarafından "elektron" adında bir alaşımdan yapılmıştır. Kapının üzerindeki üçgen biçimli boşluk, kutsal taht ve kutsal yazının resmini gördüğümüz kabartmayla oyulmuş bir kemerdir. Kitabın giriş sayfası John'dan aşağıdaki şu sözleri gösterir: "Hz. İsa, ben koyunların kapısıyım her kim benim aracılığımla girerse kurtulur, girer, çıkar ve otlak bulur dedi." Tahtın üzerinde bir güvercin resmi bulunmakta. Bizanslıların bu sembolik resminde güvercin, Kutsal Ruhu, Baba'nın tahtını ve Oğul'un kitabını temsil eder. Kilisenin merkezini büyük bir güvercin kaplar. Kilisenin mimarları, absid üzerinde büyük yarım bir kubbe ve absidin her iki yanına daha küçük kubbeler tasarlayarak bunu haça benzer bir şekil haline getirdiler.
Böyle bir tasarı, Batılı yarım kubbe üzerinde bulunmamaktadır. Büyük kubbenin iskeleti, tuğladan yapılmış kırk pervazla biçimlendirilmiştir. Bunların her birinin arasında ve kubbenin tabanında kırk pencere bulunmaktadır. Kemerli tepeleriyle bu pencereler, pervazlar arasındaki dolguyu destekler ve bunun tümü dört büyük sütunla desteklenir. Kemerlerin buluştuğu noktalarda üçgen biçiminde bir köşelik oluşur. Bu üçgenlerin sivri uçları, sütunlara dayanır fakat daha üstteki ve geniş kısımlar kubbenin temelini biçimlendirir. Ayakları birbirine bağlayan büyük sütunların sadece Kuzey ve Güneyindekiler, tuğla ile doludur ve pencereler bunların içinden geçer. Bu duvarlar, zeminden yükselen iki dizi sütunla ayrılır.
Kral kapısından abside kadar kilisenin uzunluğu, 79.29 metredir. Kuzey duvarından Güney duvarına kadar maksimum eni, 69.70 metre ve yerden kubbenin merkezine kadar olan yükseklik, 55,6 metredir. Kubbenin tabanının çapı ise 33 metredir.
Geçmişte, yapının her bir köşesinde dört kapı ve geçit sayesinde balkonlara ulaşan dört yol bulunmaktaydı. Günümüzde ise sadece üç yol bulunmaktadır, bunlardan biri bir sütunla yer değiştirilen Güney Doğu köşesindedir.
Bu balkonların en büyük bölümü kadınlar için ayrıldı ve bu bölüme Hypero Gynaikonites adı verildi.
Güney balkonun ortasında mermer duvarlardan geriye kalanlardan ayrılan bir bölüm vardır. Burada dini konsey toplanırdı. Bu mermer bölmeler aynı zamanda Bizans sanatının değerli örnekleridir. Aynı balkonun güney bölümünde bulunan küçük bir mabetle ilgili bir hikaye var ki burası 1849 yılına kadar kapalı kalmıştı.
Balkonun merkezinde, Narteks üzerinde, "Opus Sectile**" tarzındaki zemin üzerinde bir mozaikle geri kalanından ayrılan boş bir alan vardır. Bu bölüm aslında Kraliçe için ayrılmıştı fakat cami olarak kullanımı boyunca "Kadir Gecesindeki" törenlere katılmak için gelen yabancılara verildi.

Aynı balkonun güneyinde, daha sonra “Papaz hücreleri” olarak adlandırılan bir daire[1] vardı. Burada, sağ tarafta odalar ve sol tarafta da büyük dikdörtgen salona giriş bulunmaktadır. Sağdaki üç oda birbirine bağlanır fakat soldaki büyük oda bağımsızdır. Çok az kalıntı ve izler bu odaların kapılarında ve hücrelerinde bir zamanlar güzel mozaikler olduğunu gösterir.
Güney balkonun sonunda zemin üzerinde 1 Haziran 1205 yılında ölen Doge Henrico Dandolo’nun mezar taşı görülür. Burada bir lahit içinde, İstanbul’u ele geçiren dördüncü haçlı seferinin komutanı olan Henrico Dandolo’nun zırhı bulundu. Onun isteği üzerine Fatih Sultan Mehmet tarafından Venedikli ressam Gentile Bellini’ye verildi. Belli’nin Fatih’in portresini çizdiği hatırlanır.

AYASOFYA VE DESTEKLERİNE ÇEŞİTLİ ZARARLAR

Kilise, yapımcısı Jüstinyen döneminin başlangıcından Bizans döneminin sonuna kadar çeşitli felaketlere maruz kaldı. Bazı yazarlar, suçun böyle görkemli bir yapının bu kadar hızlı inşasında olduğunu iddia eder ve bu da gerçeklikten hiç de uzak değil. Aslına bakarsak, 7 Mayıs 558’de kubbe çöktü ve Ambon[2] tamamen tahrip oldu. Onarımı, onu ilk inşa eden Isidor’un kuzeni Genç Isidor’a verildi. Bu kez kubbe 30 fit daha yükseğe kaldırıldı ve kubbeyi destekleyen sütunlar sağlamlaştırıldı. 24 Aralık 562 yılında, Ayasofya, İmparator ve Patrik’in huzurunda ikinci kez açıldı.
Daha sonra 871 yılında I.Basil tarafından onarıldı. 986’da kubbenin bir bölümü depremden zarar gördü ve II. Basil tarafından düzeltildi. 1346 yılında yani 29 yıl sonra Andronikos tarafından onarılmasına ve inşa edilen ek desteklerce güçlendirilmesine rağmen absidi bölümü ve doğudaki yarım kubbe dikkate değer bir neden olmadan çöktü. Siyasi zorluklar içinde bulunan ve oldukça fakir olan Rus halkı, önemli bir miktarda para topladı ve bunu kilisede harcanması için Bizans’a gönderdi fakat V.John’dan tahtı zorla ele geçiren VI. John parayı, ordusunun önemli bir bölümünü oluşturan Türk paralı askerlerin ücretleri için harcadı. Tahtın gerçek mirasçısı V. John tekrar yönetime geçtiğinde sorunu hemen üstlendi ve gerekli onarımları yaptı.

---

1 Bay E.Mamboury, bu bölümün bir zamanlar mabed olarak kullanıldığını iddia eder. ** Opus Sectile, Latince’de kesmek fiilinden gelir ve farklı biçimlerde kesilmiş renkli taş parçacıklarının bir haç tabakası üzerinde yan yana dizilmesinden oluşan bir mozaiktir.

2 absidin yakınındaki kilisenin ekseni üzerinde dua eden kişinin kutsal yeriydi ve bir kubbeyle kaplıydı. Buradan Kutsal Kitap okunabilirdi.

Şuan ki Ayasofya’nın sadece desteklerinin yardımıyla ayakta durabildiği biliniyor. Yukarıda da bahsedildiği gibi tarih, ilk desteklerin 558 depreminden sonra genç Isidor tarafından yapıldığını kaydeder. Bunlar kubbenin dört bir tarafında kuleye benzer ekler olduğu düşünülür.
Andronikos’un yaptırdığı desteklere gelince, bunlardan biri şuan Sultan İbrahim’in türbesinin yanında duruyor ki burası da eski vaftizhanenin durduğu yerdir. Üç farklı yükseklikte olan bu tuğladan duvar, o zamandan

beri tümüyle ayakta kalmıştır. Bu duvarın içinde balkona açılan bir merdiven bulunmakta.
Bugün, Ayasofya etrafında büyüklü küçüklü 24 tane destek var. Bunların dördü, türbelerin bulunduğu güney taraftadır. Bay Prost'a göre, bu bölümdeki diğer üç destek, tamamen Türk yapımıdır. Fakat Dr. Schneider yapının doğu bölümüne yakın olan desteği ve bir tane de üzerine minarenin inşa edilen yakın bir desteği Türk yapımı olarak düşünür. Bize göre, diğer iki tanesi de Türk yapımı çünkü kütüphaneye bitişik duvarlardaki tuğlalar kuşkusuz Türklere ait. Uzmanlar, dışarıdaki taş yapı tarzının Türk olduğunu düşünür.
Ayasofya'nın destekleri üzerine yazan tanınmış yazarlar şunlardır: Salzenberg, Lethaby ve Swanson, Antoniades, Prost ve Schneider'dir. Ancak yazarların birbirlerinin etkisi altında kaldığını hatırlamakta fayda var.
Kilisenin doğu cephesiyle ilgili olarak tüm yazarlar minaredeki desteklerin Türk yapımı olduğu konusunda hem fikir. Diğerleri için farklı bakış açıları da var. Prost bu desteklerin, iç yapımıyla Bizans ve dış yapımıyla da Türk eseri olduğunu belirtmesine karşın Dr.Schneider, bunun sonraki bir Bizans eseri olduğunu düşünür. Hatta abside bağlı iki kısa desteğin, Ayasofya için skeuophylakion'a[1] bağlı sütunun ve batı kısımda bunlara benzer kısa desteklerin hepsinin Bizans eseri olduğunu iddia eden yazarlar da bulunmaktadır.
Amerikan yazar Emerson Swift, doğu ve batıdaki bu kısa desteklerin haçlılar tarafından inşa edildiğini çünkü bu yapının tam anlamıyla aynı tarzının aynı kişiler tarafından yapılmış olanının güney Fransa'da bulunduğunu iddia eder. Ayrıca, kuzey bölümdeki iki büyük desteğin, iç kısımlarında dikey tuğla yapımında Bizans ve onlara piramit şeklini veren dışarıda taş yapımında Türk eseri olduğundan bahsedilir.
Ayasofya'nın destekleriyle ilgili birçok belirsiz soruyu açıklığa kavuşturduğumu umuyorum. Tek net ve kesin nokta, Bizanslılar tarafından yapılan dikey tuğla duvarların Ayasofya'yı yıkımdan koruyacak yeterli güce sahip olduğu kanıtlanmamış olmasıdır çünkü bu desteklere rağmen bu yapının hafif bir deprem sonucunda bile birkaç kez yıkıldığını geçmişten biliyoruz.
İstanbul'un fethinden sonra Fatih için Ali Nedjdar, Muhteşem Süleyman için Sinan ve tüm zamanların diğer ünlü Türk mimarları, Ayasofya'yı el değmemiş bir şekilde tutmak için ellerinden gelenin fazlasını yaptılar. Bütün dikey Bizans duvarları, dışarıdaki taş yapıyla piramit haline dönüştürüldü ve temellerin genişlemesiyle yapı korunabildi.

TÜRKLERİN KONTROLÜ ALTINDA AYASOFYA

Fatih Sultan Mehmet, 1453 yılında İstanbul'u fethettikten sonra kiliseyi camiye çevirdi fakat Ayasofya ismini muhafaza etti. Ayasofya'nın Müslüman ibadet yeri haline dönüşmesi buraya karşı hissedilen intikam azaltmaktan ziyade daha da arttırdı. Böylece hak ettiği tüm korumayı ve bakımı elde etti. Bizans'ın son dönemlerinde İmparatorluğun maddi anlamda güçsüzlüğünden dolayı kilisenin büyük ölçüde ihmal edildiğini çağdaş kaynaklardan biliyoruz. Türkler bu ihmal edilen günleri telafi etti,

yerden kubbeye kadar sağlamlaştırdılar böylece şiddetli depremlere rağmen 487 yıl hiçbir zarar görmeden ayakta kaldı.

.

1 Hazinenin saklandığı yer. (Hazine odası)

Güney doğu köşesindeki ilk minare Fatih Sultan Mehmet tarafından inşa edildi. Ayasofya'ya zarar vermek isteyen bir yeniçeriyi kendi elleriyle öldürdüğü bilinir Ve daha sonra da şöyle bir beyanda bulundu: "Bu değerli mirasın bir tek değersiz taşına bile dokunmaya her kim cesaret ederse aynı akıbetle karşılaşacaktır." Mehmet, Ayasofya'da bütün bakımları yaptırdı. Bu gösterişli yapının değeri herhangi birinden daha iyi takdir edilse de Fatih Sultan Mehmet hiçbir değişikliğe izin vermedi. Mozaikler[2], Muhteşem Süleyman dönemine kadar Mehmet'in tahtta olduğu süre boyunca oldukları gibi bırakıldı. Daha sonrasında bu mozaiklerin üzerinde sadece badana tabakası görürüz. Mozaiklerin plasterle kaplandıkları XIX. yüzyılda Ayasofya, Abdülmecit kontrolü altındaydı.

Kısa bir süre öncesine kadar bahçedeki okul binasının I.Mahmut'a ait olduğuna inanılırdı fakat geçenlerde bulunan bir Vakfiyeden, okulun 1457 yılında Fatih fakat kütüphane ve çeşmenin I.Mahmut tarafından yaptırıldığını anlarız.

II. Selim, iki tane minare ekledi. III. Murat, cami içine mermer localar yaptırdı ve şuan ki yerlerine Bergama'dan mermer kavanozlar koydurdu. Bu kavanozlar Helen dönemine aittir. Türk yapımı musluklar daha sonradan eklendi. Abdülmecit'ten önce Osmanlı İmparatorluğu kontrolü altındayken cami, oldukça ihmal edildi fakat 1857 yılında Abdülmecit ve bir kültür adamı olan baş veziri Reşit Paşa, Rusya Büyük elçiliğinin mimarlarını, Fossatti adında İsviçreli iki kardeşi, görevlendirdi. Gerekli onarımları yaptılar, bahçe duvarlarını inşa ettiler ve bir kez daha yıkımdan Ayasofya'yı korudular.

Ayasofya'ya şuan ki girişe bağlı bina, eski vaftizhaneydi. Şimdi Sultan İbrahim'in türbesidir. Burada İbrahim'in yanı sıra Sultan Mustafa'nın ve birkaç Prenses'in mezarları da bulunmaktadır. Bahçede dört türbe daha var. Bahçenin bu bölümüne girişte şu düzende olurlar: ilk başta III. Murat'ın türbesi. III. Murat, Osmanlı İmparatorluğunun on ikinci hükümdarı ve II. Selim'in oğluydu. Tahta 1572 yılında çıktı ve 1595 yılında öldü. Kabri, mermer dış çevresiyle altıgen bir yapıdadır ve değerli ve asil bir sanat eseridir. Murat'ın üç oğlu için yaptırılmış kabir, bunun yanında ve ana binaya bağlıdır. Bu, III. Murat'ın Türbesinin güzelliğini bozar. Tarihçiler, bu yapıyı baş mimar Davut'un yaptığını belgeler. Sedef kapısının üzerinde Dalgıç Ahmet ismi görülmesine rağmen sadece kapının onun tarafından yapıldığına inanılır.

Bundan bir sonraki türbe II. Selim'e aittir. Sanırım, Sinan tarafından inşa edilen birçok türbe arasında en muhteşem ve en güzel olanın bu olduğunu söylemek abartı olmayacaktır. Önemli düz bir yüzey oluşturmak için kesilen ya da düzleştirilen dört köşenin her biriyle kare bir yapıdır. Kubbe oldukça orijinaldir. Giriş ve revak oldukça savurgan bir biçimde süslenmiştir. Bu bütünlük, güzelliğini cepheye verir. Dört kolondan ikisi yeşil mermerli ve başlıkları Sinan dönemindeki sanatın muhteşem

örnekleridir. Kapı üzerindeki korkuluk ve çinilerin geometrik çizgileri, bu şaheserin değerli detaylarıdır.
Bu türbeye gömülen II. Selim'e Adaletli Selim olarak soy isim verildi. II. Selim, Osmanlı İmparatorluğunun on birinci Sultanı ve Muhteşem Süleyman'ın oğluydu. 1566 yılında tahta çıktı ve 1574 yılında öldü.
Sağ taraftaki dördüncü türbe, III. Mehmet'e aittir. Bu, sekizgen bir yapıdır. Giriş daha sonra eklendi. Türbenin şeklinden, Barok olarak adlandırdığımız daha sonraki bir döneme ait olduğunu anlarız. Sultan Murat'ın kızları için eklenen bölüm, yapının güzelliğine büyük oranda gölge düşürür.
III. Mehmet, Osmanlı İmparatorluğunun on üçüncü Sultanı ve III. Murat'ın oğluydu. Annesi daha sonra Prenses Safiye olarak adlandırılan Venedikli bir kadındı. Tahta 1595 yılında çıktı ve 1603'de öldü.
Yaşadığı dönemlerin zihniyetine göre efsanelerle fazla yüklenilen Ayasofya 915 yıl boyunca Bizans kilisesi ve 482 yıl boyunca da Müslüman Camisi oldu. 1935'de Atatürk'ün emriyle müzeye çevrilen bu çok eski görkemli yapı, Cumhuriyet altında yeni bir döneme girdi. Geçmişin efsaneleri ve batıl inançları geride bırakıldı ve yeni bir arkeolojik çalışma dönemi başladı.
Bizans Osmanlı Sanat Müzesi olarak bu saltanatlı yapı, hem kendi geçmişinin paha biçilmez hatırlarını hem de burada yaşanmış iki büyük dönemin sanatsal hazinelerini bir araya getirir.